

CRIMINALITATEA TRANȘNAȚIONALĂ ORGANIZATĂ. CONCEPT ȘI PARTICULARITĂȚI

TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME. CONCEPT AND DEFINING CHARACTERISTICS

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.3\(115\).03](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.3(115).03)

CZU: 341.4:343.341

Oleg BALAN,
doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Academia de Administrare Publică,

Fredolin LECARI,
doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

In this scientific approach, we have proposed to briefly analyze the evolution of legal thinking in the conceptualization of transnational organized crime after the adoption of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime on November 15, 2000, which became the first universal treaty through which the key concepts of the cooperation of states in field. Similarly, in this article we will analyze the main definitions proposed by doctrinaires of the concept that constitutes the object of the research by highlighting its distinctive features.

Keywords: transnational organized crime, international law, globalization.

REZUMAT

În prezentul demers științific ne-am propus să analizăm sumar evoluția gândirii juridice în materia conceptualizării criminalității transnaționale organizate după adoptarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate la 15 noiembrie 2000, aceasta devenind primul tratat universal prin care au fost determinate conceptele-cheie ale cooperării statelor în domeniu. La fel, în acest articol vom analiza principalele definiții propuse de doctrinari ale conceptului ce constituie obiectul cercetării prin reliefarea trăsăturilor distinctive ale acestuia.

Cuvinte-cheie: *criminalitate organizată transnațională, drept internațional, globalizare.*

În anii 90 conceptul de crimă organizată transnațională a cunoscut un suc-

ces considerabil și a circulat în multe cercuri profesionale. O listă impresionantă de cărți, reviste de specialitate, site-uri web, centre de studiu și cercetare au fost dedicate acestui concept. Cu toate acestea, nu a fost atins un succes și în formularea precisă a conceptului, dovadă fiind dificultățile neconținute de definire, care se rezumă în esență la două aspecte: formula la care au convenit statele în vederea definirii organizației criminale și definirea caracterului transnațional al crimei organizate [3].

La 15 noiembrie 2000 a fost adoptată Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate [1] care nu conține o definiție expresă a criminalității transnaționale organizate, ci conține o enumerare a trăsăturilor caracteristice acestui tip de infracțiuni: crima trebuie să fie transnațională, implicând un grup infracțional organizat. Prin aceasta, doctrinarii au fost provocați să elaboreze propriile viziuni ale conceptului, or, atunci când ne referim la temeiul legal pentru condamnare, în temeiul principiului *nullum crimen sine lege*, reglementările naționale și cele internaționale trebuie să fie clar definite.

În cele ce urmează, ne propunem să expunem și să analizăm definițiile crimelor transnaționale întâlnite în literatura juridică străină și autohtonă, definitivând prezenta cercetare prin formularea definiției proprii a conceptului – obiect al investigației.

Cu referire la dimensiunea etimologică a conceptului „criminalitate transnațională”, este de menționat că prefixul „trans-” înseamnă mișcare prin oarecare spațiu. În cazul nostru, aceas-

ta indică asupra faptului că actele infracționale organizate sunt comise pe teritoriul, frontierele suverane a două sau mai multor state [6, p. 157]. Suplimentar, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, elementul de compunere „trans” poate fi acceptat ca însemnând „dincolo”, „peste”, servind la formarea unor adjective, a unor substantive și a unor verbe. Nu este de neglijat, în acest context, nici viziunea autorului I. Mațkevič, care consideră că criminalitatea transnațională astăzi se prezintă mai mult ca una supranațională decât internațională [8, p. 74, 77].

În dicționarele juridice criminalitatea transnațională organizată este definită ca una din formele criminologice ale criminalității ce presupune ansamblul crimelor comise într-o anumită perioadă de timp (a persoanelor care le-au săvârșit) ce provoacă prejudicii pentru două sau mai multe state, fie intereselor persoanelor juridice sau fizice din două sau mai multe state [12, p. 481].

Potrivit Dicționarului de drept internațional [7, p. 346] prin crimele transnaționale (infracțiuni cu caracter internațional) urmează să înțelegem infracțiunile care atentează nu doar la ordinea juridică națională, ci și la cea internațională, săvârșite nu de către state, ci de persoane fizice (grupuri de persoane) întru realizarea scopurilor ilicite. Răspunderea pentru asemenea crime revine persoanelor fizice, în temeiul tratatului internațional, însă persoanele pot fi judecate în conformitate cu legislația penală a unui stat anume.

Autorul Namoconov V. definește criminalitatea organizată transnațională ca realizarea de către organizațiile cri-

minale a operațiunilor ilegale, legate de circulația fluxurilor de informații, bani, obiecte materiale, persoane, altor mijloace materiale și nemateriale peste frontierele de stat cu scopul de a le folosi, în condițiile de piață favorabile în unul sau mai multe state străine, pentru obținerea unor beneficii economice substanțiale, dar și pentru evitarea eficientă a controlului social cu ajutorul actelor de corupere, violență și folosirea diferențelor semnificative existente în sistemele de justiție penală din diferite țări [10].

În opinia autorului Suleimanov A. criminalitatea organizată transnațională, presupunând ignorarea de către structurile criminale a frontierelor de stat și a tuturor normelor de drept internațional, include orice infracțiune cu caracter internațional [11, p. 79].

Un șir de autori definesc criminalitatea organizată transnațională drept activitatea marilor comunități criminale, care desfășoară operațiuni transfrontaliere cu scopul de a reacționa prompt la schimbările conjuncturii pieței „serviciilor infracționale”, cât și pentru a evita mai eficient controlul organelor de drept. În consecință, în primul rând, se pune accentul pe extinderea sferei de activitate a comunităților infracționale (caracteristici cantitative) [13, p. 81].

Mai exactă este definiția formulată de A. Repetkaia, care pune accent pe modificarea indicatorilor calitativi ale criminalității organizate cauzate de trecerea acesteia la nivel de activitate transnațională. În definiția formulată a criminalității organizate transnaționale aceasta se prezintă ca „funcționarea organizațiilor și comunităților criminale, care dispun de o rețea extinsă de fi-

liale în alte țări, ce se folosesc de relații internaționale pentru realizarea permanentă a operațiunilor ilegale, legate de circulația peste frontierele de stat a fluxurilor de informații, bani, obiecte materiale, persoane, alte mijloace materiale și nemateriale cu scopul de a se folosi de condițiile de piață favorabile din una sau mai multe țări străine pentru a obține beneficii economice considerabile” [13, p. 81].

V. Iațenko definește criminalitatea organizată transnațională ca un sistem de activitate a asociațiilor criminale organizate (organizații, grupuri, comunități și corporații) din diferite țări, ce se manifestă prin acțiunile cu caracter criminal și cele aparent legale, planificarea, realizarea sau consecințele cărora se răspândesc asupra teritoriului mai multor state. În acest sens, criminalitatea organizată transnațională se prezintă ca un fenomen ce cuprinde diferite categorii de infracțiuni, care pot fi atribuite atât la categoria criminalității organizate, cât și la categoria infracțiunilor corporative, profesionale și politice.” În opinia autorului rus Tretiakov V., însă, în respectiva definiție nu sunt determinate caracteristicile calitative ale acestui tip de criminalitate [13, p. 82].

La rândul său, autorul Tretiakov V. caracterizează criminalitatea organizată transnațională ca fiind un tip deosebit și cel mai periculos de criminalitate organizată, care reprezintă totalitatea infracțiunilor comise într-o anumită perioadă de timp, pe teritoriul mai multor state, de către comunitățile criminale (organizații criminale) ce au subdiviziuni structurale în cel puțin două țări, și totalitatea persoanelor care fac parte din

această comunitate (organizație), dar și procesul de comitere a infracțiunilor care constituie activitatea criminală a acesteia, realizată cu utilizarea relațiilor internaționale, însoțită de legalizarea venitului obținut ilegal, prin circulația peste frontiera de stat a mai multor țări a banilor, bunurilor, obiectelor de proprietate intelectuală, persoanelor, altor bunuri materiale și nemateriale, în condițiile de dezvoltare a pieței globale a „serviciilor criminale”, a migrației ilegale în masă a populației și a reducerii capacităților instituțiilor de stat și a organizațiilor internaționale în ceea ce privește contracararea acestor infracțiuni [13, p. 81-82].

În opinia autorului Valeev D. criminalitatea organizată transnațională se prezintă ca un sistem de fapte ilegale consecutive (acțiuni) comise de către grupuri criminale, organizate în baza coeziunii ierarhice, naționale, de rudenie, profesionale, etc. care interacționează ilegal pe teritoriul mai multor state cu scopul de a săvârși infracțiuni și a obține profit sau alte venituri ilegale [6, p. 159].

Alți autori ruși, Șceblîkina I. și Zveaghințev V. definesc criminalitatea organizată transnațională ca funcționarea unor formațiuni criminale de diferite nivele de organizare, ierarhizare și structurare, compuse din cetățenii a două sau mai multor state sau apatrizi, caracterizată de tipuri complexe de activitate infracțională organizată, realizate cu ajutorul unor relații transnaționale, inclusiv cele corupte, și care constă în desfășurarea pe teritoriul a două sau mai multe țări a planificării, comiterii sau consecințelor infracțiunilor săvârșite cu scopul de a obține beneficii

economice, dar și pentru a crea condiții care vor asigura obținerea de venituri extrem de mari [16, p. 76].

În opinia lui V. Mitikov, criminalitatea organizată transnațională reprezintă totalitatea infracțiunilor comise de către formațiunile criminale organizate (grupuri, comunități, organizații), care sunt agravate de existența „elementului străin” (în structura subiectului, obiectului sau concomitent a ambilor) și contracararea cărora presupune implicarea forțelor și resurselor a organelor de drept din două sau mai multe state [9, p. 130].

Autorii români, I. Luca, N. Ghinea, N. Neagu, M. Marcoci, definesc crima organizată transfrontalieră ca ansamblul acțiunilor întreprinse de grupuri de infractori pe teritoriul mai multor state, structurate în ideea înfăptuirii unor acțiuni ilegale conspirate, având drept scop, obținerea de profituri ilicite la cote ridicate [4].

Cercetătorii autohtoni cu varii ocazii au conceptualizat fenomenul criminalității transnaționale organizate și i-au determinat trăsăturile caracteristice.

Astfel, autoarea Sterschi F. E. în lucrarea de doctorat cu tema „Criminalitatea transnațională: normativul penal de sancționare și politici de prevenire și combatere” afirmă că criminalitatea organizată transnațională poate fi definită ca fiind o totalitate de infracțiuni, săvârșită de grupuri criminale organizate la diferite nivele, formate, de regulă, din cetățenii ai unor state diferite, infracțiuni ce sunt comise prin folosirea pe scară largă a coordonării activității criminale la nivel transnațional și care constau în răspândirea pe teritoriul a

două sau a mai multor state a activității de pregătire, organizare, săvârșire și de survenire a consecințelor criminale, în scopul obținerii unor profituri economice sau creării unor condiții propice de majorare a acestora, prin recurgerea la utilizarea violenței sau a legăturilor corupționale, inclusiv la nivel politic [5].

Noțiunea criminalității organizate transfrontaliere este propusă și de către autoarea G. Cristea în articolul „Originea și evoluția criminalității organizate transfrontaliere”, ca semnificând o faptă săvârșită de către una sau mai multe persoane pe teritoriul a cel puțin două state, prin care este provocat un prejudiciu considerabil valorilor social – culturale, protejate de normele juridice naționale și internaționale. Diversificarea fenomenului infracțional transfrontalier a dobândit un caracter organizat și sistematic, în pofida eforturilor statelor de a descuraja acest fenomen, numărul infracțiunilor crește semnificativ [2, p. 266].

Reieșind din definițiile doctrinarilor propuse supra, în cele ce urmează ne propunem să identificăm trăsăturile caracteristice ale criminalității transnaționale organizate. Reieșind din indicatorii cantitativi și cei calitativi, semnați de unii autori, trăsăturile fenomenului criminalității transnaționale organizate se prezintă după cum urmează:

- caracterul global al activității criminale. Principală deosebire a acestui tip de alte tipuri de criminalitate a fost numită răspândirea acestuia „pe teritoriul mai multor țări” [13, p. 82] În mod firesc, această trăsătură și atribuie calificativul „transnațional” activităților criminale ce

cad sub incidența reglementărilor în domeniu.

Infracțiunile sunt săvârșite prin răspândirea pe teritoriul a două sau a mai multor state a activității de pregătire, organizare, săvârșire și de survenire a consecințelor criminale [5].

- criteriul organizatoric presupune existența și organizarea unui grup având la bază relații de natură socială, etnice sau de afaceri, fie cu privire la un obiect material concret sau oportunități ilicite [6, p. 158] Suplimentar, se atestă existența unor reprezentanțe ale grupului în alte țări și menținerea unor legături strânse cu reprezentanții criminalității organizate locale din acele țări, unde din varii motive nu pot fi create astfel de reprezentanțe. Criteriul organizatoric mai presupune crearea unei infrastructuri ultramoderne, modificarea permanentă a elementelor acesteia și perfecționarea procesului de activitate cu folosirea celor mai recente cunoștințe de management [8]. La fel aici referim pregătirea minuțioasă a crimelor, scara largă a crimelor, existența unei ierarhii dezvoltate [11, p. 79]. Mai mult, în opinia unor autori grupurile criminale organizate se aseamănă cu funcționarea celor mai mari corporații legale [13].

Grupurile criminale organizate sunt formate, de regulă, din cetățeni ai diferitor state sau apatrizi [5].

În acest context, criminalitatea transnațională organizată presupune inclusiv menținerea obiceiurilor și tradițiilor lumii interlope, dezvoltarea unei subculturi criminale [15, p. 139].

Liderii care conduc și dirijează activitatea criminalității organizate transnaționale au șanse mai mici de a

fi demascați, întrucât ei sunt izolați într-o măsură mai mare de autorii direcți ai infracțiunilor [5, p. 46].

- neglijarea frontierelor de stat, a normelor de drept național și internațional [15, p. 139];

- caracterul permanent și diversificat al activității criminale [13];

- principalul scop al organizațiilor criminale transnaționale sunt veniturile înalte și creșterea constantă a profitului. În acest sens, în opinia autorului Tretiakov V., nu există o diferență între scopurile urmărite de organizațiile criminale transnaționale și criminalitatea organizată tradițională [13];

- existența mijloacelor materiale și financiare enorme [13]. Uneori acestea pot depăși ca volum PIB-ul unor state [8];

- adaptarea rapidă la schimbările ce au loc în țară și în lume [14, p. 147] (tendențele cererii și ofertei pe piață etc. [6, p. 158]), la eforturile întreprinse de organele de drept ale anumitor state, evitarea ușoară a tuturor formelor de control social [13];

- relațiile internaționale ale comunităților criminale cu întreprinderile, care nu au caracter criminal însă doresc să se folosească de serviciile primelor [14, p. 147];

- capacitatea de a crea produse criminale noi [14, p. 147];

- pentru activitatea organizațiilor criminale transnaționale sunt caracteristice intimidările, amenințările, violența, la care se recurge pentru a obține profituri ilegale și a neutraliza organizațiile criminale concurente [6, p. 158]. Autorul Șalaghin adaugă la lista instrumentelor utilizate de grupurile criminale și extremismul [15, p. 139].

Violența sub formă de supra-violență este folosită pe larg ca modalitate firească de realizare a scopurilor sau de facilitare a soluționării acestora. Cruzimea săvârșirii infracțiunilor este determinată nu de cruzimea infractorilor, ci de aspecte mult mai cinice și josnice, cum este scopul de a intimida și a speria nu doar reprezentanții organelor de drept, dar și cetățenii [8];

- folosirea în interesele proprii a divergențelor existente în legislația penală și sistemul de justiție din diferite țări [14, p. 147];

- existența practicilor corupte cu reprezentanții organelor puterii de stat și organelor de drept, ce reduc riscul de descoperire a activității ilegale a acestora [14, p. 147]; În ultima perioadă, în contextul celor menționate, se atestă și folosirea mecanismelor de corupere și influență inclusiv asupra reprezentanților organizațiilor internaționale [8];

- utilizarea instituțiilor financiare internaționale, care asigură transferul electronic rapid de mijloace financiare la destinațiile necesare [14, p. 147]. Astăzi putem observa dezvoltarea și realizarea tranzacțiilor financiare transfrontaliere și a altor tranzacții care vizează legalizarea veniturilor infracționale pe teritoriul mai multor țări [13];

- apropierea criminalității transnaționale organizate de structurile terorismului internațional [13];

- intensificarea aspirației de a monopoliza diverse domenii din economia criminală globală și de a împărți sferile de influență cu alte comunități criminale [13];

- folosirea la comiterea infracțiunilor

tehnologiilor informaționale, realizărilor progresului științific și tehnic [15, p. 139];

- în vederea realizării scopurilor propuse membrii grupurilor criminale organizate recurg la instrumente cum sunt: conspirația, servicii de informații (contrainformații), pătrunderea în instituțiile societății civile, ieșirea din economia tenebră, legalizarea veniturilor infracționale [15, p. 139].

În concluzie, în lipsa unei definiții convenționale a criminalității transnaționale organizate, rezumând opiniile doctrinare expuse în prezentul articol, deducem că o definiție atotcuprinzătoare a fenomenului criminalității or-

ganizate transnaționale, va cuprinde deopotrivă indicatorii cantitativ și cei calitativi. Criminalitatea transnațională organizată presupune activitatea criminală în ansamblul său ce atentează la ordinea juridică națională și cea internațională, comisă (planificată / pregătită / condusă / controlată) pe teritoriul mai multor state de persoane fizice organizate în grupuri structurate cu respectarea ierarhiei complexe și regulilor stricte, exprimate în esență prin circulația peste frontiere a fluxurilor de informații, bani, persoane, bunuri materiale și nemateriale cu scopul de a obține venituri exorbitante.

BIBLIOGRAFIE

1. Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate adoptată la New York la 15.11.2000, semnată de către Republica Moldova la 14.12.2000. În vigoare pentru RM din 16.09.2005. *Tratate Internaționale*, vol. 35, pag. 333. Înregistrat la ONU cu nr. I-39574.

2. Cristea G., *Originea și evoluția criminalității organizate transfrontaliere*. Conferința științifică internațională *Teoria și practica administrării publice*, or. Chișinău 22 mai 2020, Ed. Combinatul Poligrafic, Chișinău, 2020, 430 p., p. 265- 271.

3. Favarel-Garrigues G. *La criminalité organisée transnationale : un concept à enterrer ?*, *L'Économie politique*, 2002/3 (no 15), p. 8-21. DOI : 10.3917/leco.015.0008. <https://www.cairn.info/revue-l-economie-politique-2002-3-page-8.htm>

4. Luca I., Ghinea N., Neagu N., Marcoci M., *Protecția juridică a României împotriva criminalității transnaționale*. București: Editura Pro Universitaria, 2010. p. 25.

5. Sterschi F. E. *Criminalitatea transnațională: normativul penal de sancționare și politici de prevenire și combatere*. Teză de doctor în drept Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Cercetări Juridice și Politice. P. 11-12.

6. Валеев Д. М. Транснациональная организованная преступность: понятие и её сущность// Пробелы в российском законодательстве, №1, 2011. С. 157-159.

7. Егоров С. А. ред. *Словарь международного права*. 3-е издание. СТАТУТ. Москва, 2014. 495 с.

8. Мацкевич И. М. Транснациональная организованная преступность: понятие и признаки// Вестник Московского Университета, серия 11. Право, 2017, №4. С. 75.

9. Митьков В. Н. К вопросу об определении понятия транснациональной

организованной преступности//Правовое государство: теория и практика, №1(43), 2016, с.127-131, с. 130.

10. Номоконов В. А. Транснациональная организованная преступность: дефиниции и реальность. Монография. – Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 2001, 375 с.

11. Сулейманов А. Л. Криминологическая картина некоторых видов транснациональной организованной преступности//Бизнес в законе, №6, 2012, с. 79-81.

12. Сухарев А. Я., Крутских В.Е. Большой Юридический Словарь. ИНФРА-М. Москва, 2004, 704 с.

13. Третьяков В. И. Транснациональная организованная преступность в России: понятие, структура, признаки// Вестник Краснодарского университета МВД России, №1, 2009, с. 81.

14. Чупрова А. Ю. Транснациональная экономическая преступность: вопросы противодействия // Черные дыры в Российском законодательстве, 2009, № 1, с. 147-150.

15. Шалагин А. Е. Транснациональная преступность: понятие, признаки, меры противодействия. Вестник экономики, права и социологии, 2016, №3 с. 138-142.

16. Щерблыкина И. В., Звягинцев В. В. Транснациональная организованная преступность как угроза безопасности государств — участников Содружества Независимых Государств: некоторые проблемы теории и практики // Пространство и время, 2014, № 4 (18), с. 69-77.

Prezentat: 7 septembrie 2022.

E-mail: balanoleg9@gmail.com

fredolin.lecari@gmail.com